ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Τι είναι μετανάστευση;

Η **Μετανάστευση** (*immigration*), τόσο κατά τις κοινωνικές επιστήμες όσο και κατά το Διεθνές Δίκαιο, είναι η μετακίνηση ανθρώπων σε μία χώρα της οποίας δεν έχουν την ιθαγένεια, προκειμένου να εγκατασταθούν εκεί, ιδιαίτερα ως μόνιμοι κάτοικοι ή μελλοντικοί πολίτες της χώρας.

Το μεταναστευτικό φαινόμενο είναι πολυδιάστατο και πολυεπίπεδο. Η πολυπλοκότητά του οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα φαινόμενο εγγενές της ανθρώπινης εξέλιξης, της κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού.[1]

Η μετανάστευση αποτελεί μια δυναμική διαδικασία, οι μορφές της οποίας ποικίλλουν και μεταβάλλονται σε συνάρτηση με τις ευρύτερες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές. Η μετανάστευση ενυπάρχει και αναδύεται από την ιστορική και κοινωνική οργάνωση στο σύνολό της· είναι μια μορφή κοινωνικής σχέσης που καθορίζεται από την αγορά, το έθνος, το κράτος, το φύλο, που συγκροτούν τις κοινωνικές κατηγορίες, τις ομάδες και τον τρόπο επαφής και επικοινωνίας μεταξύ τους.

Οι μετανάστες της αρχαιότητας…

Η Αρχαία Αθήνα υπήρξε μία από τις ισχυρότερες πόλεις-κράτη της αρχαίας Ελλάδας.
Στα μέσα του 5ου π.Χ. αιώνα, η Αθήνα, η πόλη της θεάς Αθηνάς από την οποία πήρε και το όνομά της, είχε την τύχη να την κυβερνήσει ο Περικλής.
Εκείνη την εποχή που ονομάστηκε «Χρυσός αιώνας» του Περικλή, κτίστηκαν πολύ όμορφα κτήρια στην πόλη με σημαντικότερο τον Παρθενώνα.
Εξαιτίας του πλούτου και της δύναμής της πολλοί άνθρωποι, Έλληνες αλλά ξένοι ήρθαν να ζήσουν στην Αθήνα. Ήδη από το 510 π.Χ. συρρέουν στην Αθήνα αρκετοί ξένοι που εγκαθίστανται και απασχολούνται σε μη γεωργικές ασχολίες, τέτοιοι ήταν οι έμποροι, οι τεχνίτες, αλλά και οι τραπεζίτες. Για να ξεχωρίζουν από τους ντόπιους ονομάσθηκαν – την εποχή του Κλεισθένη – μέτοικοι.
Οι μέτοικοι δεν είχαν ούτε δικαίωμα γαιοκτησίας ούτε ψήφου. Ο Αθηναίος πολίτης που έχανε τα πολιτικά του δικαιώματα, γινόταν μέτοικος. Ο μέτοικος που δεν μπορούσε να πληρώσει τα χρέη του περιέπιπτε στη θέση του δούλου.

Ο μέτοικος δεν ήταν γνήσιος Αθηναίος, αφού κανένας από τους δύο γονείς του δεν ήταν Αθηναίος. Ακόμα και αν παντρευόταν γνήσιο Αθηναίο ή Αθηναία, πάλι τα παιδιά του δε θα θεωρούνταν γνήσιο Αθηναίοι. Οι τελευταίοι έπρεπε να έχουν και τους δύο γονείς Αθηναίους -πολίτη πατέρα και αστή μητέρα[8]. Γενικά, όμως, τους απαγορεύονταν οι γάμοι με γυναίκες από το σώμα των γνήσιων πολιτών και δεν εξουσίαζαν απόλυτα τον εαυτό τους.

Η μετανάστευση των Ελλήνων στην Οθωμανική περίοδο

Την εδραίωση της οθωμανικής κυριαρχίας ακολούθησαν δύο διαφορετικά ρεύματα ελληνικής μετανάστευσης. Το πρώτο ρεύμα συνδέθηκε με Έλληνες διανοούμενους, όπως ο Βασίλειος Βησσαρίων, ο Γεώργιος Πλήθων Γεμιστός και ο Μάρκος Μουσούρος, που μετανάστευσαν σε άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης επηρεάζοντας την έλευση της Αναγέννησης. Βέβαια, η μεγάλης κλίμακας μετανάστευση των Ελλήνων σε άλλα μέρη της Ευρώπης, και κυρίως σε ιταλικά πανεπιστήμια, ξεκίνησε πολύ νωρίτερα, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους, παράγοντας μία νέα τάση στη σύγχρονη ελληνική διασπορά.[20] Η δεύτερη, κυρίως εσωτερική μετανάστευση συνδέεται με εσωτερικές μετακινήσεις των Ελλήνων που άφησαν τις πεδιάδες της ελληνικής χερσονήσου και επανεγκαταστάθηκαν σε ορεινές περιοχές, όπου το άγριο τοπίο έκανε δύσκολη τη διοικητική και τη στρατιωτική παρουσία για τους Οθωμανούς.

Η μετανάστευση των Ελλήνων στην Αμερική και την Αυστραλία κατά το διάστημα 1950 1970

1. Κατά την περίοδο μεταξύ του 1950-60 παρατηρείται μετακίνηση Ελλήνων μεταναστών κυρίως προς την Αμερική, Αυστραλία και τον Καναδά λόγω της ανεργίας και της υποαπασχόλησης στην Ελλάδα. Συγχρόνως, και ιδιαίτερα μετά το 1955, παρατηρείται μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες, και κυρίως προς το Βέλγιο και τη Δυτική Γερμανία. Αντίθετα από τις άλλες μεταναστευτικές κινήσεις, η μετανάστευση προς τη Γερμανία χαρακτηρίζεται από καλά οργανωμένη διάρθρωση, εργατική επιλογή και συμβατικές υποχρεώσεις. Υπολογίζεται ότι κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας μετανάστευσαν 312.000 Έλληνες από τους οποίους 185.000 εκτός Ευρώπης.

2. 3. ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ Τα κύρια αίτια μετανάστευσης ήταν η φτώχεια και το ανήσυχο ελληνικό πνεύμα ,δηλαδή η αναζήτηση περιπέτειας και εμπειριών. Δευτερεύοντες αίτιες : • Άθλιες συνθήκες ζωής • Αναζήτηση ασφάλειας • Εξεύρεση τροφή • Κλιματολογικοί λόγοι • Πολιτικοί λόγοι
3. 4. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ Την δεκαετία 1950-1960 μετανάστευσαν συνολικά 312.000 Έλληνες,από τους οποίους οι 185.00 εκτός Ευρώπης.
4. 5. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ Κατά την άφιξη τους οι Έλληνες έπρεπε να μείνουν για ένα διάστημα σε καραντίνα στο νησάκι Έλις στην είσοδο του λιμανιού την νέας Υόρκης , και να περάσουν από υγειονομικό έλεγχο. Αν κάτι δεν πήγαινε καλά , το ταξίδι της επιστροφής περίμενε τον απελπισμένο μετανάστη. Οι υπόλοιποι ξεκινούσαν τη ζωή τους κάτω από την αρνητική εικόνα του βρωμοελληνα , την οποία προσπαθούσαν να ανατρέψουν. Μόλις κατά την έναρξη του ελληνοιταλικού πόλεμου του 1940 ,και τον ηρωικό αγώνα των Ελλήνων κατά του φασισμού άρχισε να αλλάζει η εικόνα για τους Έλληνες μετανάστες της Αμερικής .

Η μετανάστευση το '60 και τώρα: Ομοιότητες και διαφορές στα προφίλ των Ελλήνων μεταναστών

Το προφίλ του προ 50ετίας Ελληνα μετανάστη

Άνδρας (στη συνέχεια ακολουθούσε η γυναίκα - αδελφή, σύζυγος, κόρη κλπ.), ηλικίας 20 - 40 ετών, απόφοιτος δημοτικού σχολείου, αγρότης ή απλώς ανειδίκευτος εργάτης και ... κυρίως υγιής (ώστε ο εργοδότης και η χώρα υποδοχής να μην «χρεωθεί» τα όποια έξοδα περίθαλψης και νοσηλείας του).

Οι γερμανικές επιτροπές μετανάστευσης εγκαταστάθηκαν σε μεγάλες ελληνικές πόλεις και σε συνεργασία με ειδικούς γιατρούς επέλεγαν το νέο εργατικό δυναμικό για τη στελέχωση των βιομηχανιών και την επανασύσταση της εθνικής οικονομίας της Γερμανίας - λίγα χρόνια μετά την πολιτική και οικονομική της κατάρρευση.

Μόνο τη διετία 2009 - 2011, οι Έλληνες που μετανάστευσαν σε χώρες κυρίως της δυτικής και βόρειας Ευρώπης και της Αμερικής ξεπερνούν (σύμφωνα με τις πρώτες ενδείξεις και άτυπες καταγραφές) τα 120.000 άτομα.

Το προφίλ του σύγχρονου Ελληνα μετανάστη

Άνδρας (σε ποσοστό 60-70%), ηλικίας 30 - 40 ετών (συχνά πολύ μεγαλύτερος), απόφοιτος (σε ποσοστό μεγαλύτερο του 60%) ελληνικών η ξένων πανεπιστημίων, κάτοχος μεταπτυχιακών ή διδακτορικών τίτλων, γόνος μεσοαστικής ή μεγαλοαστικής οικογένειας.

Η χώρα υποδοχής δεν είναι πλέον η όποια κεντροευρωπαϊκή υπό βιομηχανική υπερ-ανάπτυξη, αλλά η χώρα των σπουδών και κυρίως οι αγγλόφωνες χώρες (ΗΠΑ, Βρετανία και κεντρική Ευρώπη). Οι αγρότες - ανειδίκευτοι εργάτες είναι τώρα μηχανικοί, τεχνικοί ηλεκτρονικών υπολογιστών, γιατροί...

Οι γερμανικές επιτροπές μετανάστευσης δεν υπάρχουν πια. Τη θέση τους πήραν τα ηλεκτρονικά ευρωπαϊκά πόρταλ για την εύρεση εργασίας επιστημόνων από τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου στις αναπτυγμένες χώρες εισδοχής.

Οι διαφορές ανάμεσα στο τότε και το σήμερα

Οι συνθήκες δεν είναι ίδιες. Σήμερα δεν γράφονται τραγούδια «της ξενιτιάς», οι μετανάστες δεν φτάνουν στο ...«σταθμό του Μονάχου», αλλά στο αεροδρόμιο του Χίθροου ή της Φρανκφούρτης, ο «άλλος» δεν είναι πια ο «ξένος» και αλλόγλωσσος - «φρόντισε» το διαδίκτυο αλλά και τα ταξίδια των νέων από νεαρή ηλικία στο εξωτερικό - και η επικοινωνία με την ελληνική οικογένεια που παραμένει «πίσω» γίνεται με το skype ή έστω το τηλέφωνο, που δεν στοιχίζει πλέον 55 δολάρια ανά τρίλεπτο, όπως στη δεκαετία του '50 στην Αμερική...

Τα αίτια της σύγχρονης φυγής

Όπως ανέφερε ο καθηγητής Λόης Λαμπριανίδης, στην ημερίδα «Η μετανάστευση τότε ... η μετανάστευση τώρα» που διοργάνωσε η κοσμητεία της Φιλοσοφικής του ΑΠΘ κύριο αίτιο της σύγχρονης «φυγής» των Ελλήνων επιστημόνων είναι η «πλασματική», όπως είπε, «υπερπροσφορά πτυχιούχων στην Ελλάδα» (κατέθεσε στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία δεν είναι - ποσοστιαία - μεγαλύτερη από άλλες χώρες της Ευρώπης), τη χαμηλή ζήτηση στην Ελλάδα πτυχιούχων, τη μείωση των μισθών, την αμφίσημη στάση της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στη γνώση και τελικά το «λανθασμένο αναπτυξιακό μοντέλο» που ακολουθεί η χώρα.

«Η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό είναι το βασικότερο στοιχείο της ανάπτυξης» κατέληξε ο καθηγητής, στην εισήγησή του με τίτλο, «Η αλληλοτροφοδοτούμενη σχέση μεταξύ της διεθνούς μετανάστευσης πτυχιούχων και της οικονομικής κρίσης: Η περίπτωση της Ελλάδας», καταγράφοντας ως μοναδικά θετικά στοιχεία της σύγχρονης επιστημονικής μετανάστευσης των Ελλήνων τη μεταφορά τεχνογνωσίας, που θα αποκτηθεί στη χώρα της μετανάστευσης, στη χώρα προέλευσης είτε ο μετανάστης επιστρέψει είτε απλώς επεκτείνει τις επιστημονικές επιχειρηματικές δραστηριότητές του στην πατρίδα του.

Δελιδάκη Νεφέλη

Μακρή Δήμητρα

Τμήμα Α1